

Tekst: Henk Geist / Foto's: Raphaël Drent

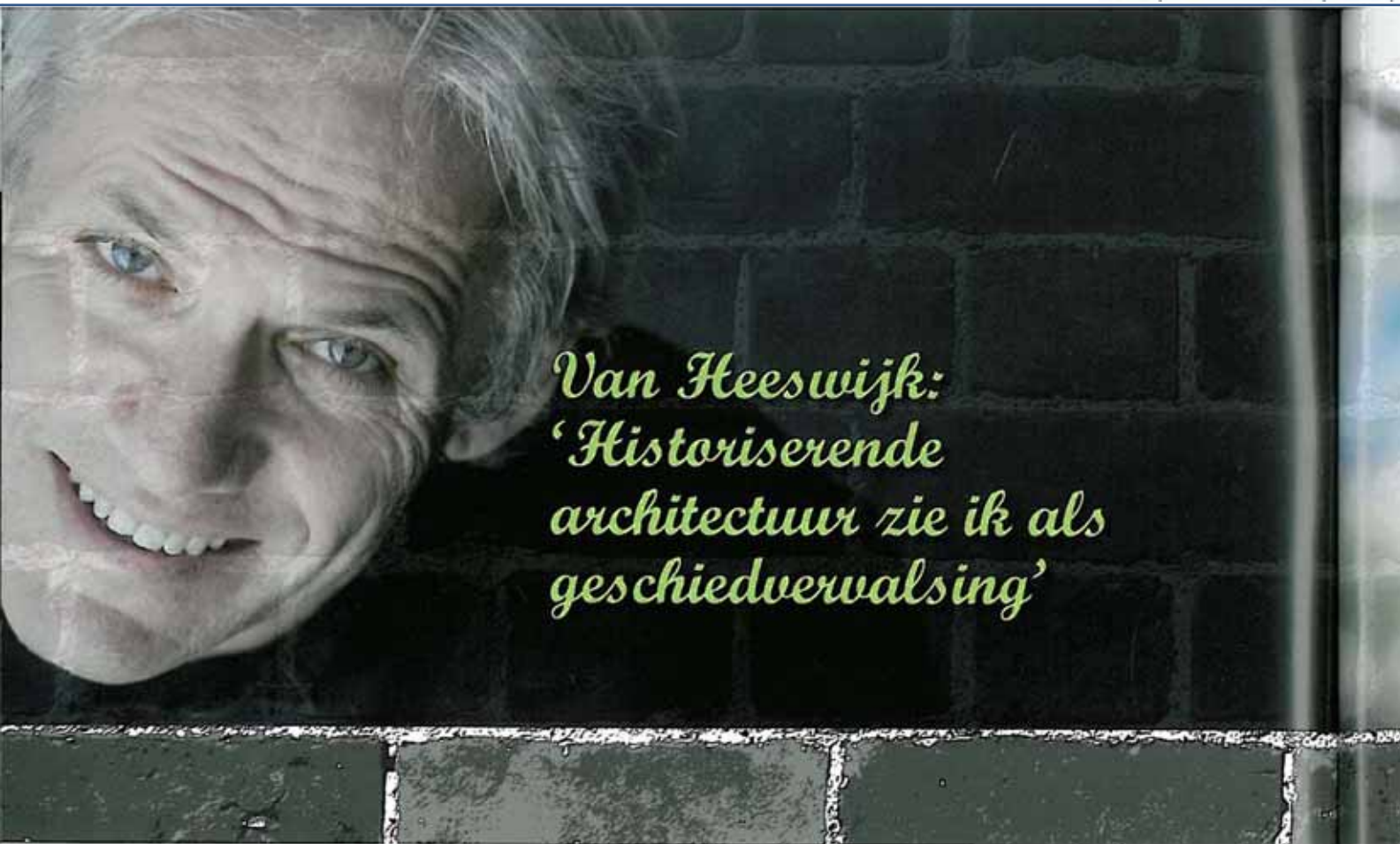
VILLA ZUIDERBOSCH EN VASTGOED-
AFDELING VAN DEURSEN GROUP

Van eclectisch droom- pand tot enclave van

DE MONUMENTALE VILLA ZUIDERBOSCH AAN DE HINTHAM IN 'S-HERTOGENBOSCH VORMT EEN GROENE ENCLAVE IN DE HECTISCHE A2-ZONE. IN DE NABIJE TOEKOMST ZAL HET VERVALLEN COMPLEX O.A. ONDERDAK GAAN BIEDEN AAN DE VASTGOEDAFDELING VAN VAN DEURSEN GROUP. BURO LUBBERS VOOR LANDSCHAPSARCHITECTUUR EN STEDELIJK ONTWERP UIT 'S-HERTOGENBOSCH HEEFT EEN VISIE OPGESTELD VOOR DE HERONTWIKKELING VAN DE VILLA EN DE BIJBEHORENDE TUIN. DE AMSTERDAMSE ARCHITECT HANS VAN HEESWIJK IS UITVERKOREN OM HET ARCHITECTONISCH ONTWERP VAN HET KANTORENCOMPLEX MET EEN OP-
PERVLAKTE VAN MEER DAN 5000 M² VOOR ZIJN REKENING TE NEMEN.

ruust

Van Heeswijk: 'Historiserende architectuur zie ik als geschiedvervalsing'

De Bossche industrieel G. A. Sweens, eigenaar van de nog bestaande koffiebrandery 'De Drie Mollen', kocht het stuk grond langs de voormalige rijksweg in 1882. Op het perceel in de toen nog landelijke periferie van de provinciehoofdstad, liet hij twee jaar later een buitenhuis bouwen, waar hij zich in de weekenden en zomers met zijn gezin terug kon trekken. Wie het huis toentertijd heeft ontworpen is volgens Eric Jongen – stedenbouwkundige bij Buro Lubbers en verantwoordelijk voor het huidige bebouwingsvoorstel – niet bekend. Het is in ieder geval in de zogeheten eclectische stijl gebouwd, een architectuurstijl die rond de vorige eeuwwisseling in de mode was. De eerste steen werd gelegd door de zoon van Sweens op 26 maart 1884.

Verschillende eigenaren

Het toenmalige buitenhuis was kleiner, het bestond uit het middenstuk van de huidige villa en had ook nog geen kap. In de loop der jaren kende de villa verschillende eigenaren, waarbij elke eigenaar weer iets veranderde en toevoegde aan het pand. In 1961 werd Zuiderbosch verworven door de wijnhandel Verlinden, die hier haar hoofdkantoor vestigde en wijnloodsen achter de villa liet bouwen. Verlinden heeft zich ingezet voor het behoud van de villa en tuin met als resultaat

dat in 2002 het ensemble – bestaande uit de villa, de landschapstuin, het toegangshek en zes lantaarnpalen – op de rijksmonumentenlijst werd geplaatst. Vier jaar later verhuisde de wijnhandel en werd de villa aan haar lot overgelaten.

Tuinmuur

"Sweens liet het buitenhuis bouwen om de stad te ontvluchten, maar inmiddels is het buitenverblijf ingehaald door de stad en ligt het pal naast de snelweg A2", zegt Jongen. "Zo gauw je hier door het toegangshek loopt, waan je jezelf echter in de tweede helft van de 19e eeuw. Je kunt hier nog ontsnappen aan de hectiek van de stad. Daar ligt de kracht van dit landgoed, het is een enclave van rust. Dat karakter wilden we met ons bebouwingsvoorstel versterken. Daarom hebben we er voor gekozen om rond het hele landgoed een tuinmuur te plaatsen, maximaal tot ongeveer 1,80 meter hoog. Door deze afkadering waarborg en versterk je het hele ensemble."

Het bebouwingsvoorstel van Buro Lubbers voorziet in een aantal ingrepen. De villa, het centrale punt op het landgoed, wordt gerestaureerd. Daarbij worden de laatste uitbreidingen aan de west- en noordzijde gesloopt en vervangen door een eigentijdse kantoorvleugel. Ook de grote loodsen achter de villa verdwijnen. De villatuin wordt eveneens gerestaureerd, monumentale bomen en bestaande beplanting worden gehandhaafd, zoals ook het toegangshek en de lantaarnpalen onaangeroerd blijven. De tuin krijgt er een bijzonder object bij in de vorm van een oranje in de zuidwest hoek. Er komt naast de oranje een tweede toegangsweg, die leidt naar het nieuwe kantorencomplex dat moet verrijzen op een strook grond achter de villa.

Subtiel

Ingeklemd tussen de tuinmuur en de erfgrans aan de noordzijde is ruimte gevonden voor een kantorencomplex met een bruto vloeroppervlak van ongeveer 5000 m². Het gaat hier volgens Jongen om een bijzondere opgave. "Elke nieuwe generatie die deze villa gebruikt voegt iets toe. Wij willen iets toevoegen wat duidelijk bij deze tijd hoort, maar op een subtiele manier. De nieuwbouw moet als het ware worden verstopt achter de tuinmuur. De kantoren worden vanuit de tuin dan beleefd als bebouwing die achter de tuinmuur ligt." Onder de kantoren komt een parkeerkelder.

Door Buro Lubbers werden vier architecten uitgenodigd om de visie te vertalen in tast-

*Jongen:
'Wij willen iets
toevoegen wat
duidelijk bij
deze tijd hoort,
maar op een
subtiële manier'*

bare architectuur. Hans van Heeswijk kwam unaniem als winnaar uit de selectie te voorschijn. Jongen: "Hij heeft duidelijk de meeste affiniteit met deze opgave." Van Heeswijk heeft al een aantal prestigieuze restauratieprojecten op zijn naam staan, zoals Museum De Beijerd in Breda, de Hermitage in Amsterdam en de Muzerie in Den Bosch. "Door die laatste opdracht zijn we op het lijstje voor Villa Zuiderbosch terecht gekomen", zegt Van Heeswijk, die nog niet eerder voor de Van Deursen Group heeft gewerkt.

Contrastrijk

Van Heeswijk neemt de restauratie van tuin en villa voor zijn rekening, evenals het ontwerp van de uitbreiding van de villa en de nieuwbouw van de orangerie en kantoren. "Bij dergelijke opgaven ben je geneigd een architect te kiezen die iets ontwerpt dat aansluit op het monument. Dat moet je niet doen", stelt Van Heeswijk. "Historiserende architectuur zie ik als geschiedvervalsing. Je weet niet wat echt oud is en wat nieuw. Wij zijn een voorstander van eigentijds bouwen, waardoor wij juist een heel contrastrijk ontwerp maken. De nieuwbouw die wij ontwerpen oogt vaak serre-achtig, met veel glas en ijle constructies van staal. Het monument wordt daardoor zelfstandiger en mooier; het komt vrij te staan. Er is geen twijfel over wat oud en nieuw is, dat is klip en klaar. Dat werkt vaak heel goed, bijvoorbeeld bij De Beijerd, waar we een artotheek in glas naast het monument hebben gezet."

De restauratie van een monument begint met het begrijpen van de structuur van het gebouw, stelt Van Heeswijk. "Hoe zit het gebouw in elkaar? Je moet de geschiedenis begrijpen, waar is het begonnen, wat is er aangebouwd en wat is daarvan de monumentale waarde? Is die er niet, dan kun je slopen; dan wordt het monument beter dan het was. Daarom slopen we bij Villa Zuiderbosch de aanbouw aan de west- en noordzijde en vervangen die door een serre-achtige vleugel."

Ook het interieur wordt door Van Heeswijk onder handen genomen. "Het was een buitenhuis waar kinderrijke gezinnen hebben gewoond. De villa is daardoor voortdurend vertimmerd. Op de verdieping heb je veel kleine slaapkamertjes. Die verdwijnen, het wordt een open kantoorruimte met een zodanige ruimtelijke kwaliteit dat de villa daardoor een extra dimensie krijgt. Het interieur wordt licht en ruimtelijk met een grote centrale hal over twee verdiepingen. Op de begane grond heb je nog een paar stijklkamers en de centrale salon, met mooi bewerkte plafonds. Die bewaren we natuurlijk."

Patio's

Dezelfde uitgangspunten gaat hij ook hanteren bij zijn ontwerp voor de orangerie, die een functie als vergader- of lunchruimte zou kunnen krijgen, en het kantorencomplex. Van Heeswijk: "De kantoren moeten vooral ook een groene uitstraling krijgen, dankzij de tuinmuur en patio's. Ze komen er ook uit te zien als een soort patiobungalows; de kantoren worden niet hoger dan twee bouwlagen met af en toe een opbouw. De tuinmuur wordt opgenomen in de gevel van de kantoorpanden."

Het bebouwingsplan voor Villa Zuiderbosch is in nauw overleg met monumentenzorg in Den Bosch tot stand gekomen en kan dan ook rekenen op instemming van de gemeente. Jongen: "De loodsen die nu achter de villa staan doen geen recht aan het historische karakter. Met ons bebouwingsplan valt er veel winst te behalen voor het historische karakter van villa en tuin. Onze ingreep is juist veel beter voor het monument." Van Heeswijk vult aan: "Bij een projectontwikkelaar denk je in eerste instantie aan sober en doelmatig bouwen. Voor Van Deursen Group moet het er ook goed uitzien en daar heeft de directie wat voor over. Het gaat mooi worden; mooier kun je het als ontwikkelaar in 's-Hertogenbosch niet vinden."